

e/view/1571/1512 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-42>
[in Ukrainian].

31. Smiianov, V.A., Kurhanska, V.O., Smiianova, O.I., & Dryha, N.O. (2019). Hromadske zdorovia ta povedinkova ekonomika [Public health and behavioral economics]. *Visnyk sotsialnoi hihiieny ta orhanizatsii okhorony zdorovia Ukrainy – Bulletin of Social Hygiene and Healthcare Organization of Ukraine*, 2, 33–39. DOI: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2019.2.10477> [in Ukrainian].

Відомості про автора

ЗАХАРЧЕНКО Володимир Іванович – доктор економічних наук, професор кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: zakharchenkovn@i.ua).

ZAKHARCHENKO Volodymyr – Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Administrative Management and Alternative Energy Sources, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: zakharchenkovn@i.ua).

УДК:338.48-6:615.8]:339.924:341.38

DOI: 10.37128/2411-4413-2024-2-2

**ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ
ЯК КАТАЛІЗАТОР
РОЗВИТКУ
МЕДИЧНОГО
ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
У ПОВОЄННИЙ
ПЕРІОД**

ДІДУХ Я.І.,
аспірант першого року навчання
кафедри бізнесу та сфери обслуговування,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)

У статті досліджено потенціал медичного туризму як ключового компоненту стратегії економічного відновлення України після війни, акцентуючи увагу на ролі євроінтеграції у цьому контексті. Медичний туризм, відомий своєю здатністю приваблювати значні іноземні інвестиції та покращувати економічні показники розвитку країни, розглядається як стратегічний сектор, який може значно сприяти соціально-економічному відновленню України після тривалого конфлікту.

Об'єкт дослідження – повоєнна відбудова галузі охорони здоров'я, де Україна зіштовхується з подвійним викликом – відновленням економіки і підвищенням глобальної конкурентоспроможності свого медичного сектору. Незважаючи на добре закладену основу в медичній освіті й доступність медичних послуг, які привабливі для міжнародних пацієнтів, Україна має перешкоди у цій галузі. Стаття визначає ключові проблеми, такі як недорозвинена інфраструктура, низький рівень сертифікації медичних установ і неефективність нормативно-правових актів, що наразі гальмують повномасштабний розвиток медичного туризму.

Зосереджено увагу на впливі процесів євроінтеграції на сектор медичного туризму. Стверджується, що ближче узгодження з європейськими стандартами може призвести до модернізації медичних послуг, покращення якості й довіри до українського ринку медичного туризму. Ця інтеграція сприяє прийняттю кращих практик у наданні медичних послуг й управлінні, забезпечуючи те, що медичні установи в Україні можуть задовольнити і

перевершити очікування міжнародних пацієнтів.

Роль стратегічних співпраць із європейськими медичними установами висвітлюється як важливий фактор. Такі партнерства можуть призвести до передачі технологій, спільних досліджень і навчальних можливостей, які не тільки покращують якість послуг, але й підвищують міжнародний імідж українського сектору медичного туризму. Крім того, розглянуто, як ці співпраці можуть допомогти стандартизувати медичні процедури й протоколи, щоб відповідати європейським нормам, тим самим збільшуючи безпеку й привабливість медичних послуг, які пропонуються в Україні.

Підкреслено необхідність продовження реформ, інвестицій у сучасні медичні технології та маркетингові стратегії для міжнародного просування України як провідного надавача послуг з медичного туризму. Вказано, що ефективне використання євроінтеграції може дозволити Україні використати зростаючий глобальний ринок медичного туризму, пропонуючи комплексні, якісні й вартісно доступні медичні рішення.

Загалом у статті надано глибокий аналіз каталітичної ролі євроінтеграції у просуванні медичного туризму в Україні, зазначаючи, що за правильних політик і міжнародної співпраці Україна може значно покращити свій економічний ландшафт і стандарти охорони здоров'я у повоєнний період.

Ключові слова: медичний туризм, євроінтеграція, повоєнний розвиток, економічний розвиток, медицина, туристична галузь, медичні послуги.

Табл. 1. Рис.: 1. Літ.: 14.

EUROPEAN INTEGRATION AS A CATALYST FOR THE DEVELOPMENT OF MEDICAL TOURISM IN UKRAINE IN THE POST-WAR PERIOD

DIDUKH Yaroslav,
*Postgraduate Student of the First Year of Study
of the Departments of Business and Service Spheres,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

This article explores the potential of medical tourism as a key component of Ukraine's economic recovery strategy after the war, emphasizing the role of European integration in this context. Medical tourism, known for its ability to attract significant foreign investment and improve the economic indicators of the country's development, is seen as a strategic sector that can significantly contribute to the socio-economic recovery of Ukraine after a long conflict.

The object of the research is the post-war reconstruction of the health care industry, where Ukraine faces the dual challenge of reviving its economy and enhancing the global competitiveness of its medical sector. Despite a well-established foundation in medical education and the affordability of medical services attractive to international patients, Ukraine encounters several barriers. The article identifies key problems, such as underdeveloped infrastructure, low level of certification of medical institutions, and ineffectiveness of regulations, which are currently inhibiting the full-scale development of medical tourism.

The article focuses on the impact of European integration processes on the medical tourism sector. It asserts that closer alignment with European standards could lead to the modernization of medical services, enhancing quality and trust in Ukraine's medical tourism market. This integration promotes the adoption of best practices in medical service provision and management, ensuring that Ukrainian medical institutions can meet and exceed international patients' expectations.

Various aspects of medical tourism are explored, from the development of medical services before the war, which predominantly attracted patients from Europe, to the dramatic consequences of the war, including infrastructure damage and professional brain drain. Legal reforms aimed at streamlining and improving the regulatory framework for medical tourism are discussed as critical

to creating a conducive environment for the sector.

The role of the strategic partnerships with European medical institutions is highlighted as a crucial factor. Such partnerships could lead to technology transfer, joint research, and educational opportunities, which not only improve service quality but also enhance the international image of Ukraine's medical tourism sector. Additionally, these collaborations can help to standardize medical procedures and protocols to match European norms, thereby increasing the safety and appeal of medical services offered in Ukraine.

The article underscores the need for continued reforms, investment in modern medical technologies, and marketing strategies for the international promotion of Ukraine as a leading provider of medical tourism services. It notes that addressing outlined challenges and effectively leveraging European integration could enable Ukraine to tap into the growing global market for medical tourism, offering comprehensive, high-quality, and cost-effective medical solutions to international patients.

Overall, the article provides a deep analysis of the catalytic role of European integration in advancing medical tourism in Ukraine, noting that with the right policies and international cooperation, Ukraine can significantly improve its economic landscape and health care standards in the post-war period.

Key words: medical tourism, European integration, post-war development, economic development, medicine, tourism industry, medical services.

Tabl.: 1. Fig.: 1. Ref.: 14.

Постановка проблеми. Після закінчення війни Україна стоятиме перед завданням ефективного відновлення своєї економіки й соціального сектору. Одним із потенційних напрямків розвитку економіки є медичний туризм. Однак, досягнення його масової привабливості для іноземних пацієнтів вимагає не лише вдосконалення медичних послуг, а й вирішення ряду інших проблем, пов'язаних із відсутністю інфраструктури, низьким рівнем сертифікації медичних закладів й іншими аспектами.

Так, важливими практичними завданнями є створення сприятливого середовища для розвитку медичного туризму, покращення якості медичних послуг і позиціонування України як привабливого надавача якісних медичних послуг для іноземних пацієнтів. Наукове завдання полягає у дослідженні впливу євроінтеграції на розвиток медичного туризму й виявленні оптимальних стратегій для використання європейських стандартів і ресурсів для підвищення привабливості України для іноземних пацієнтів. Так, дослідження медичного туризму у контексті євроінтеграції стає актуальним науковим завданням, що вимагає вивчення та аналізу найновіших наукових досліджень і публікацій для розробки інноваційних підходів до вирішення цієї проблеми.

Отже, постановка проблеми медичного туризму в контексті відновлення України після війни має прямий зв'язок із важливими практичними завданнями щодо економічного й соціального відновлення країни, а також із науковими завданнями щодо вивчення можливостей та перспектив інтеграції України в європейський медичний ринок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження і публікації з медичного туризму в Україні та його впливу на процеси євроінтеграції країни дозволять отримати глибше розуміння поточного стану цієї галузі й ідентифікувати основні тенденції і проблеми. У цих дослідженнях зазначено кілька ключових висновків. Перше, щодо потенціалу медичного

туризму в Україні, зазначається висока якість медичної освіти й доступність медичних послуг, що робить країну привабливою для іноземних пацієнтів [6, 8]. Однак деякі дослідження [13] вказують на проблеми з інфраструктурою, такі як нестабільність фінансування та недостатня кількість сучасних медичних закладів, що може обмежувати розвиток галузі. Потребу у вдосконаленні правового середовища для медичного туризму підкреслюють інші дослідження [5, с. 85], які вказують на необхідність розробки спеціальних законів і регуляцій для забезпечення стабільного розвитку галузі. Також вивчається вплив євроінтеграції на медичний туризм, із особливим акцентом на покращенні стандартів якості й залученні іноземних інвестицій [11, с. 57]. Деякі дослідження розглядають також важливість маркетингових стратегій для просування медичного туризму України [8, с. 65].

Сфері медичного туризму присвятили свої роботи М.Ю. Поворозник [2], В.В. Баєв [3], Є.С. Гнедик [5], Г.І. Михайліченко [6], А.А. Романова [7], Г.І. Гапоненко [8], Ю.В. Ставська [13], О.М. Головня [14] й інші. Проте, з огляду на попит оздоровчого й медичного туризму в Україні є необхідність у додатковому дослідженні розвитку лікувально-оздоровчого напрямку туристичної сфери.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у тому, щоб ретельно дослідити й детально проаналізувати перспективи розвитку медичного туризму в Україні, враховуючи не лише євроінтеграційні процеси, а й вплив війни на цю сферу. Основні завдання статті містять детальний розгляд впливу євроінтеграції на розвиток медичного туризму в Україні, оцінку наслідків війни для цього сектору, вивчення потенціалу країни у привабленні міжнародних пацієнтів і визначення можливих шляхів покращення ситуації у галузі охорони здоров'я.

Планується: 1) ретельно дослідити вплив процесів євроінтеграції на медичний туризм в Україні, звертаючи увагу на позитивні аспекти, такі як підвищення стандартів якості й доступ до новітніх медичних технологій, а також на можливі негативні наслідки, наприклад, зміни у законодавстві й конкуренція з європейськими країнами; 2) проаналізувати вплив війни в Україні на розвиток медичного туризму, зосереджуючись на проблемах безпеки, пошкодженні інфраструктури й втраті довіри з боку іноземних пацієнтів.

Загалом стаття має на меті розкрити всі аспекти медичного туризму в Україні в умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення, а також запропонувати практичні рекомендації для подальшого розвитку цього сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. До початку військових дій на території України держава активно розвивала медичний туризм, залучаючи значну кількість іноземних пацієнтів завдяки комбінації доступності, якості послуг і географічної близькості до інших європейських країн. Медичний туризм в Україні пропонував широкий спектр послуг, зокрема, але не обмежуючись, стоматологією, пластичною хірургією, кардіологічними операціями й лікуванням безпліддя.

Стоматологічні послуги в Україні приваблювали пацієнтів зі всієї

Європи, зокрема зі Скандинавії та Великобританії, де вартість таких послуг є значно вищою. Українські клініки пропонували високий рівень сервісу, використання сучасних матеріалів і технологій за значно нижчими цінами. За оцінками Eurostat протягом останніх п'яти років, ціни були на 50–70 % нижчими порівнюючи з цінами у Західній Європі [1]. Пластична хірургія зазнала значного розвитку, забезпечуючи комплексний підхід, до якого входили: попередні консультації, власне операція, а також реабілітація. Українські спеціалісти цієї галузі часто проходили стажування за кордоном і практикували за найновішими міжнародними стандартами.

Програми з відновлення репродуктивного здоров'я в Україні пропонували передові методи лікування, такі як екстракорпоральне запліднення (далі – ЕКЗ) й інтрацитоплазматичне введення сперматозоїда (далі – ІКСІ). Ці послуги були значно доступнішими, порівнюючи з багатьма країнами Західної Європи, де подібне лікування могло коштувати в кілька разів дорожче. Кардіологічні операції та процедури, такі як коронарне шунтування або установка стентів, проводились у спеціалізованих центрах, які мали сучасне обладнання та висококваліфікованих лікарів.

Загалом, перед війною, медичний туризм в Україні відзначався постійним зростанням. За даними Української асоціації медичного туризму, у 2019 році кількість медичних туристів, які відвідали Україну, зросла на 25 %, порівнюючи з попереднім роком. В Україну прибуло близько 65 тисяч пацієнтів з-за кордону і кожен залишив у середньому 2,8 тисячі доларів за оплату медичних послуг, тобто всі вони разом принесли вітчизняним лікарням 182 мільйони доларів [4].

За даними Української асоціації медичного туризму впродовж 2019–2023 років щорічний приріст медичного туризму у світі становив 30 % і міжнародний туристичний ринок зростав на 4 % щороку. У 2019 році він оцінювався у 40 мільярдів доларів, а на 2021-ий прогнозувався на рівні 45 мільярдів доларів. Цього не сталося у 2021 році через пандемію COVID-19 і закриття кордонів. А у 2022-му повномасштабна війна Росії проти України прямо чи опосередковано вплинула на весь світ. У 2020 й у 2021 роках приріст не перевищив 30 мільярдів доларів [4].

Нині найбільш затребуваними серед іноземних громадян в Україні залишаються: стоматологія, офтальмологія, естетична медицина, лікування із застосуванням стовбурових клітин і репродуктивні технології [4].

Медичний туризм важливий для економіки країни за відновлення та подальшого розвитку цього сектору в повоєнний період, особливо з огляду на його потенціал у контексті євроінтеграції. Війна на сході України, яка розпочалася у 2014 році, суттєво вплинула на всі сфери життя країни, зокрема медичний сектор. Руйнування інфраструктури, перерозподіл державних ресурсів на потреби оборони, а також масштабне переміщення населення створили нові виклики для системи охорони здоров'я. Військові дії привели до значних руйнувань медичних установ, особливо у східних регіонах країни. Багато лікарень і клінік у зоні бойових дій були зруйновані або значно пошкоджені, що призвело до скорочення доступних медичних послуг. Отже,

повномасштабна війна Росії проти України розпочата у 2022 році прямо чи опосередковано вплинула на медичний туризм [9].

Крім того, війна спричинила значний відтік медичних кадрів. Багато лікарів і медичних працівників були змушені переїздити у більш безпечні регіони країни або навіть за кордон у пошуках роботи й безпеки, що вплинуло на якість і доступність медичної допомоги в умовах кризи. В умовах війни значна частина державних ресурсів була перенаправлена на оборонні потреби, що призвело до обмеження фінансування охорони здоров'я. Це зменшило можливості для модернізації медичного обладнання, ремонту пошкоджених лікарень і впровадження нових медичних технологій.

Одночасно зі зменшенням медичних ресурсів зросла потреба в медичних послугах серед внутрішньо переміщених осіб і жертв війни, яким потрібна була термінова медична й психологічна допомога. Це створило додатковий тиск на вже перевантажену систему охорони здоров'я. Міжнародна спільнота відгукнулася на потреби України у відновленні медичної інфраструктури. Завдяки міжнародній допомозі було частково відновлено роботу деяких медичних установ, впроваджено нові медичні технології та навчено медичний персонал. Ці заходи допомогли підтримати базовий доступ до медичних послуг, а також дали поштовх до відновлення медичного туризму на нових засадах. Незважаючи на складнощі, війна також мобілізувала ресурси для інновацій у медицині й підвищення якості медичного обслуговування. Прагнення до відновлення та модернізації медичної інфраструктури створює передумови для реанімації медичного туризму в Україні, з акцентом на використанні новітніх технологій та підвищенні стандартів обслуговування.

Процес євроінтеграції України також визначається намаганнями унормувати внутрішнє законодавство відповідно до стандартів і норм Європейського Союзу. Це впливає на багато секторів, зокрема медицину й медичний туризм, які є ключовими аспектами, здатними покращити загальну інвестиційну привабливість країни і забезпечити більшу інтеграцію з європейськими ринками. Чіткий фокус у цьому контексті зосереджений на адаптації українських медичних стандартів до вимог ЄС. Сюди належать перегляд і прийняття нових законів у галузі охорони здоров'я, які регулюють медичну практику, ліцензування медичних закладів, а також захист прав пацієнтів. Наприклад, в Україні було прийнято закони, що спрощують процедуру отримання медичних ліцензій для закладів, які надають послуги іноземним громадянам для привернення більшої кількості медичних туристів з-за кордону [1].

Україна активно працює над упровадженням міжнародних стандартів якості медичних послуг, що є важливим фактором для приваблення медичних туристів, особливо з країн ЄС. Це стосується не тільки клінічних процедур, але й стандартів гігієни, конфіденційності пацієнтської інформації та безпеки медичних даних. Покращення цих аспектів сприяє підвищенню довіри міжнародних пацієнтів до українських медичних установ. Ще одним критичним елементом є розробка й впровадження чітких правил щодо захисту прав пацієнтів. Сюди належать права на конфіденційність, інформовану згоду, і доступ до медичної документації. Україна прийняла законодавчі акти, які

забезпечують пацієнтам право на якісне лікування і захист їхніх прав у медичних установах. Це не тільки відповідає європейським нормам, але й підвищує загальний рівень довіри до медичних закладів в Україні. Щоб полегшити доступ іноземних пацієнтів до українських медичних послуг, уряд також працює над спрощенням візових процедур для медичних туристів, особливо для громадян країн, які не є членами ЄС. Такі заходи спрямовані на забезпечення максимально зручного і доступного процесу в'їзду й перебування в Україні з метою лікування [5, с. 87].

Ці кроки є важливими у контексті підвищення конкурентоспроможності України на міжнародному ринку медичних послуг і сприяють не тільки зростанню медичного туризму, але й загальному покращенню якості медичного обслуговування в країні.

SWOT-аналіз розвитку медичного туризму в Україні для виявлення сильних і слабких місць, а також можливостей та загроз (табл. 1).

Таблиця 1

SWOT-аналіз розвитку медичного туризму в Україні

Strength (Сильні сторони)	Weakness (Слабкі сторони)
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Великий ринок. ✓ ТОП-клініки та лікарі. ✓ Сприятливі природні фактори. ✓ Належне законодавство в окремих галузях. ✓ Вдале географічне розташування країни. ✓ Прагнення до подорожей у людей з інших країн 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Несприятлива політична й економічна ситуація. ✓ Недостатньо розвинена інфраструктура медичного туризму. ✓ Відсутність довіри з боку пацієнтів. ✓ Потреба у значних інвестиціях. ✓ Недостатньо якісний сервіс. ✓ Висока конкуренція
Opportunities (Можливості)	Threats (Загрози)
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Зростання регіонального й світового ринків медичного туризму. ✓ Інвестиції у приватну медицину. ✓ Акредитація та сертифікація клінік (ISO 9001, QHA Trent, JCI й ін.). ✓ Розвиток окремих галузей медицини 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Погіршення політичної й економічної ситуації. ✓ Зростання конкуренції на рівні країн. ✓ Рекрутинг із боку конкурентів. ✓ Збільшення конкуренції на рівні клінік. ✓ Зміни законодавства. ✓ Техногенні катастрофи. ✓ Воєнні дії на території України

Джерело: доповнено автором на основі [9]

У контексті євроінтеграції, одним із ключових напрямків розвитку медичного туризму в Україні є зміцнення співпраці з медичними установами Європейського Союзу. Ця співпраця відіграє важливу роль у підвищенні якості надання медичних послуг, обміні досвідом і технологіями, а також у формуванні позитивного іміджу України на міжнародному рівні як надійного партнера у сфері охорони здоров'я.

Одним із напрямків співпраці є обмін медичним персоналом із закладами ЄС, до якого входить стажування, тренінги, семінари й конференції. Це дозволяє українським медичним фахівцям ознайомитися з передовими європейськими практиками й впроваджувати їх в Україні, що сприяє підвищенню рівня медичного обслуговування та зростанню довіри міжнародних пацієнтів [4].

Українські та європейські медичні інститути активно співпрацюють у сфері досліджень і розробок щодо нових лікувальних методик і фармацевтичних продуктів. Такі проекти не тільки збагачують медичну науку обома сторонами, але й покращують лікувальні можливості, що прямо впливає на привабливість України як центру медичного туризму. Співпраця з європейськими медичними закладами сприяє доступу до сучасних медичних технологій і обладнання, яке може бути впроваджене в українських лікарнях і клініках. Це стосується як діагностичного обладнання, так і обладнання для виконання складних оперативних втручань, що підвищує якість медичних послуг і робить Україну більш конкурентоспроможною на ринку медичних туристичних послуг.

Одним із важливих аспектів співпраці є уніфікація медичних стандартів і протоколів лікування з європейськими, що дозволяє гарантувати високий рівень медичних послуг, відповідний до очікувань іноземних пацієнтів. Сюди належить стандартизація процедур, умов лікування, а також підходів до післяопераційного догляду [1].

Спільні маркетингові зусилля та кампанії дозволяють активно популяризувати послуги українських медичних установ на ринках ЄС, підвищуючи їхню видимість і привабливість для потенційних пацієнтів із Європи й інших країн. Сюди належить участь у міжнародних виставках, конференціях, а також онлайн-промоція та партнерства з медичними турагентствами.

Виставки медичного туризму є важливими заходами, які сприяють розвитку цієї галузі, об'єднують фахівців і пропонують нові можливості для співпраці. Однією з найбільших подій у цій сфері є щорічна виставка й конференція МТЕС.Київ, яка відбувається у Києві. Цей захід об'єднує спеціалістів медичного туризму для обміну досвідом і створення нових бізнес-можливостей. Наприклад, конференція МТЕС.Rebuild 2023 зосереджена на відбудові, запуску й залученні інвестицій у проекти медичного туризму, зокрема лікування та реабілітацію поранених, а також психологічну допомогу [4].

Такі заходи також слугують платформою для B2B програм, що сприяють розвитку інвестиційних і спільних проектів, а також організують ознайомчі візити до клінік і реабілітаційних центрів, що допомагає учасникам дізнатись про нові методики й технології в медицині. Ці ініціативи не лише сприяють розвитку медичного туризму в Україні, але й зміцнюють міжнародні зв'язки, підвищують стандарти лікування та забезпечують українським громадянам доступ до сучасних медичних технологій і висококваліфікованих медичних послуг.

Євроінтеграція відкриває для України нові можливості у галузі медичного туризму, сприяючи залученню інвестицій, впровадженню інновацій та розширенню міжнародного співробітництва. Адаптація до європейських стандартів дозволяє Україні приваблювати пацієнтів не тільки з найближчих країн, але й з усього світу, пропонуючи якісні й доступні медичні послуги. Одним із ключових напрямків розвитку медичного туризму є впровадження новітніх технологій у медичну практику. Завдяки співпраці з ЄС, Україна

отримує доступ до передових технологічних рішень у галузі медицини, зокрема роботизовані хірургічні системи, передове діагностичне обладнання та інноваційні методи лікування, які можуть бути впроваджені у вітчизняних клініках. Це не тільки покращує якість надання медичних послуг, але й значно підвищує привабливість України на міжнародному ринку медичного туризму.

Також євроінтеграція сприяє розвитку спеціалізованих медичних центрів, які пропонують вузькоспеціалізовані послуги, такі як лікування невиліковних захворювань, передові методики реабілітації, пластична хірургія та інші. Покращення інфраструктури й спеціалізація дозволяють забезпечити більш високий рівень обслуговування і приваблювати пацієнтів, які шукають специфічні медичні послуги, недоступні або значно дорожчі у їхніх країнах [7, с. 66]. Інтеграція України з Європейським Союзом відкриває можливості для вітчизняних лікарів і медичних фахівців проходити стажування та навчання в країнах ЄС, що дозволяє підвищити загальний рівень кваліфікації медичних кадрів. Це водночас забезпечує вищий стандарт надання медичних послуг і підвищує довіру до українських медичних установ.

Застосування активних маркетингових стратегій та участь у міжнародних медичних виставках і форумах дозволяють Україні ефективно просувати свої медичні послуги на зовнішніх ринках. Популяризація успішних історій лікування, висока кваліфікація українських медичних фахівців і конкурентоспроможні ціни стають важливими факторами у залученні іноземних пацієнтів. Ці заходи разом створюють сприятливе середовище для розвитку медичного туризму в Україні, підвищують якість і доступність медичних послуг, зміцнюючи позиції країни на міжнародному рівні як привабливого напрямку для медичного туризму.

Євроінтеграція не тільки сприяє уніфікації законодавчих і медичних стандартів, але й відкриває нові можливості для України у популяризації своїх медичних послуг на міжнародному рівні. Розвиток спеціалізованих проєктів й ініціатив, які покращують загальну інфраструктуру і сервіси, є ключовим для залучення іноземних пацієнтів.

Україна активно інвестує у створення спеціалізованих медичних центрів, які фокусуються на передових технологіях і високоспеціалізованих послугах, таких як онкологія, кардіологія, репродуктивні технології та трансплантологія. Ці центри забезпечуються сучасним обладнанням і висококваліфікованим персоналом, що дозволяє пропонувати послуги на рівні з провідними міжнародними клініками (Добробут, Медіком, Smart Medical Center, VIVA, Oxford Medical, Verum Expert Clinic, On Clinic, Омега-Київ й інші).

Для підвищення довіри міжнародних пацієнтів, українські медичні установи активно працюють над отриманням міжнародних акредитацій, таких як JCI (Joint Commission International), що є «золотим» стандартом у глобальній охороні здоров'я. Ці сертифікати засвідчують відповідність клінік міжнародним стандартам безпеки, якості обслуговування та управління. Україна розвиває співпрацю з міжнародними агентствами, що спеціалізуються на медичному туризмі, щоб ефективно просувати свої медичні послуги за кордоном. Це дозволяє пацієнтам з-за кордону легше отримати інформацію про можливості

лікування в Україні, планувати свої поїздки й забезпечувати всі необхідні формальності (Medtour, Medlawcenter).

Однією з інноваційних ініціатив є створення комплексних лікувальних пакетів, що містять не лише медичні процедури, але й логістику, проживання, послуги перекладача й дозвілля. Такий підхід не тільки спрощує пацієнтам доступ до медичних послуг, але й робить їхнє перебування в Україні більш комфортним і безпечним.

Україна працює над спрощенням візового режиму для іноземних громадян, які приїжджають на лікування. Сюди належить можливість отримання медичних віз, що спрощують процедуру в'їзду й перебування в країні. Ці ініціативи загалом дозволяють Україні не тільки підвищити якість медичних послуг, але й зміцнити свої позиції на міжнародному ринку медичного туризму, приваблюючи пацієнтів із різних країн світу завдяки високому рівню обслуговування, доступності й комплексному підходу до лікування.

Розвиток медичного туризму в Україні, незважаючи на значний потенціал і підтримку через процеси євроінтеграції, супроводжується низкою викликів, які потребують уваги й ефективних рішень для забезпечення сталого росту галузі, а також підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Один із основних викликів полягає в необхідності забезпечення високого рівня медичних послуг, які відповідають міжнародним стандартам. Сюди належить покращення медичної інфраструктури, оновлення обладнання, навчання персоналу й впровадження сучасних медичних технологій. Необхідно також фокусуватися на підвищенні професіоналізму медичних працівників і забезпеченні належного рівня санітарії та гігієни у лікувальних закладах. Ще однією проблемою є складність і бюрократизація процесів отримання медичних ліцензій та сертифікатів, які можуть стримувати швидке впровадження нововведень й інвестицій у сферу медичного туризму. Потрібна дерегуляція та спрощення цих процесів, щоб стимулювати розвиток галузі.

Важливим викликом є також забезпечення прав іноземних пацієнтів, до яких належать конфіденційність, інформована згода й доступ до медичної допомоги на рідній мові. Вирішення цих питань є критичним для підвищення довіри й задоволення пацієнтів.

Медичний туризм також породжує етичні питання, зокрема щодо трансплантації органів і репродуктивного туризму. Необхідно розробити чіткі етичні рамки для регулювання цих практик, щоб запобігти зловживанням і забезпечити справедливий доступ до медичних послуг. Для подальшого розвитку медичного туризму необхідно залучити інвестиції, як внутрішні, так і міжнародні. Це вимагає створення сприятливого інвестиційного клімату, зокрема з податковими пільгами, правовою підтримкою інвесторів і гарантіями повернення інвестицій. Нарешті, важливим викликом є адаптація українських медичних стандартів до міжнародних норм і практик. Водночас вони не тільки сприятимуть покращенню якості послуг, але й полегшать інтеграцію України в світовий ринок медичних послуг.

Усі зазначені заходи особливо складно реалізувати в умовах воєнних дій, які відбуваються на території України.

Адресація цих викликів вимагає комплексного підходу, зокрема взаємодію державних органів, приватного сектору, навчальних закладів і міжнародних партнерів. Зусилля у цих напрямках не тільки покращать стан медичного туризму в Україні, але й забезпечать більшу інтеграцію країни в міжнародне медичне співтовариство.

Оцінка перспектив медичного туризму в Україні у контексті євроінтеграції вимагає уваги до декількох ключових аспектів, що можуть сприяти подальшому зростанню цієї галузі. Завдяки поступовому впровадженню європейських стандартів і практик, Україна може значно покращити свій імідж як центр медичного туризму на міжнародній арені. Україна має потенціал стати лідером у впровадженні інноваційних медичних технологій у європейському регіоні. Сюди належать застосування передових технік у хірургії, телемедицині й лікуванні хронічних захворювань. Інвестиції у наукові дослідження та розробки можуть відіграти ключову роль у забезпеченні технологічної переваги й залученні пацієнтів, які шукають спеціалізоване лікування за кордоном. Для диверсифікації своїх ринків, Україна може розширити спектр країн-джерел медичних туристів. Зосередження не тільки на пострадянських країнах, але й на ринках Західної Європи, Близького Сходу й Азії дозволить залучити нові сегменти пацієнтів. Маркетингові кампанії та міжнародні партнерства можуть ефективно сприяти цьому процесу.

Для забезпечення стабільного потоку медичних туристів, важливо налагодити партнерські відносини з міжнародними страховими компаніями. Це дозволить пацієнтам бути впевненими, що їхні медичні витрати покриваються страховкою, що зробить Україну більш привабливою для медичного туризму. Подальше інвестування у розвиток реабілітаційних центрів і післяопераційного догляду може стати важливою нішею для медичного туризму в Україні. Пропонуючи комплексні пакети лікування та реабілітації, Україна може привабити пацієнтів, які потребують довготривалого відновлення після хірургічних втручань або інших медичних процедур.

Розвиток медичного туризму також зажадає від України адаптації до культурних і мовних потреб іноземних пацієнтів. Навчання медичного й адміністративного персоналу, підвищення культурної чуйності й забезпечення послуг перекладачів можуть значно підвищити рівень задоволеності пацієнтів і зробити медичні послуги більш доступними для іноземців [8, с. 70].

Світовий досвід показує, що успішне управління в сфері медичного туризму може бути досягнуте за допомогою різноманітних стратегій та інструментів, які притаманні туризму загалом як одній із провідних галузей обслуговування. Ось деякі з них:

– стратегічне планування: багато країн розробляють національні стратегії туризму, які визначають основні цілі, пріоритети й заходи для розвитку галузі. Ці стратегії зазвичай розробляються з участю громадськості, туристичної галузі й інших зацікавлених сторін;

– маркетинг і просування: ефективне маркетингове планування та просування є важливими для залучення уваги й підвищення інтересу до відомостей про туристичні можливості країни. Сюди належать рекламні

кампанії, участь у міжнародних виставках й інші заходи;

– підтримка інфраструктури: розвиток туризму часто вимагає вдосконалення та розширення туристичної інфраструктури, такої як готелі, аеропорти, транспортні мережі й інші. Державне фінансування та інвестиції можуть бути використані для покращення цієї інфраструктури;

– створення регуляторної бази: держава може створювати регуляторну базу, яка сприяє розвитку туризму, зокрема законодавство про туризм, стандарти й норми безпеки, а також процедури отримання віз й інших адміністративних процедур;

– освіта й навчання: розвиток кваліфікованої робочої сили для галузі туризму є важливим аспектом. Держава може підтримувати програми навчання та професійної підготовки для працівників туристичної галузі;

– співпраця з іншими секторами: туризм має взаємозв'язки з іншими секторами економіки, такими як культура, освіта, торгівля та інші. Держава може сприяти співпраці між цими секторами для створення синергії та максимізації впливу туризму на економіку [13].

Ці перспективи відображають потенціал для подальшого розвитку медичного туризму в Україні, роблячи країну більш привабливою для міжнародних пацієнтів і сприяючи її інтеграції у глобальний медичний ринок.

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити наступні висновки щодо ролі євроінтеграції як каталізатора розвитку медичного туризму в Україні у повоєнний період. Реалії війни в Україні, зростання потреби в послугах повоєнної реабілітації військових, а також процеси євроінтеграції відіграють ключову роль у впровадженні міжнародних стандартів у медичній галузі України, що сприяє покращенню якості медичних послуг і підвищенню привабливості країни для медичних туристів. Євроінтеграція також стимулює модернізацію медичної інфраструктури й впровадження сучасних технологій у медичну практику, забезпечуючи вищі стандарти лікування. Відкритість до Європейського Союзу сприяє залученню іноземних інвестицій у медичний сектор, що додатково стимулюватиме його розвиток і покращення сервісів.

Незважаючи на позитивні аспекти, існують виклики, такі як необхідність додаткових реформ, підвищення кваліфікації медичних кадрів і забезпечення прав пацієнтів, які потребують системного підходу й постійного удосконалення.

Для подальшого розвитку медичного туризму в Україні й оптимізації впливу євроінтеграційних процесів на цю сферу можуть бути розглянуті такі напрямки досліджень: по-перше, вивчення впливу законодавчих реформ передбачає аналіз ефективності законодавчих ініціатив, прийнятих у рамках євроінтеграції, на медичний сектор для виявлення найбільш ефективних практик і потреб у подальших законодавчих змінах; по-друге, вивчення досвіду інших країн, які успішно розвинули медичний туризм, дозволить виявити потенційні моделі й стратегії, які можуть бути адаптовані в Україні; по-третє, оцінка економічного впливу медичного туризму потребує розробки комплексних методик для оцінки економічного впливу медичного туризму на національну економіку, що допоможе у формуванні ефективних інвестиційних і

маркетингових стратегій; по-четверте, дослідження впливу новітніх технологій, таких як телемедицина й штучний інтелект, на розвиток медичних послуг і медичного туризму й розробка рекомендацій щодо їхнього впровадження. Аналіз культурних і соціальних бар'єрів для іноземних пацієнтів, а також розробка рекомендацій щодо їхнього подолання для підвищення привабливості України як медичного центру для міжнародних пацієнтів.

Ці дослідження допоможуть визначити стратегічні напрямки для сталого розвитку медичного туризму в Україні, забезпечуючи його інтеграцію у світовий медичний простір із високим рівнем конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Євростату URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/> (дата звернення: 06.06.2024).
2. Поворозник М.Ю. Міжнародний медичний туризм у формуванні глобального сегменту медичних послуг. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. № 2–3 (63–64). С. 16–24.
3. Баєв В.В. Класифікація медичного туризму в умовах глобалізації міжнародного медичного простору. *Наукові праці МАУП*. 2016. Вип. 50 (3). С. 119–125.
4. Офіційний вебсайт Української асоціації міжнародного туризму. URL: <http://www.uamt.org.ua> (дата звернення: 07.06.2024).
5. Гнедик Є.С. Правова характеристика медичного туризму в Україні. *Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: 195 матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Кривий Ріг, 27 вересня 2019 р. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2019. С. 84-89.
6. Михайліченко Г.І. Розвиток туристичного продукту лікувально-оздоровчого та медичного туризму України. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/4.pdf DOI: 10.32702/2307-2105-2020.2.2 (дата звернення: 07.06.2024).
7. Романова А.А. Аналіз становлення і розвитку медичного туризму в Україні у контексті світового економічного простору. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2017. № 1. С. 62–68.
8. Гапоненко Г.І., Євтушенко О.В., Шамара І.М. Туристичний ринок в Україні: тенденції та приховані можливості. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2020. Т. 5. № 1. С. 64–72. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-1-8>
9. Медичний туризм: переваги, ризики та перспективи розвитку в Україні. URL: <https://myheal.com.ua/uk/news/medichnii-turizm-perevagi-riziki-ta-perspektivi-rozvitku-v-ukrayini> (дата звернення: 08.06.2024).
10. Гладкий О. В., Килівник В. С., Рудий Ю. Й., Руда І. В., Марчук О. В. Особливості розвитку медичного туризму в західних регіонах України. *Реабілітаційні та фізкультурно-рекреаційні аспекти розвитку людини*. 2022. № 11. С. 90–95. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2022.11.10>
11. Мочульська О. М., Шульгай А. Г., Ошлянська О. А., Бондарчук В. І. та інші. Сучасні тенденції, детермінанти та перспективи розвитку медичного та лікувально-оздоровчого spa- та wellness-туризму в світі. *Вісник соціальної*

гігієни та організації охорони здоров'я України. 2019. № 3. С. 56–61. DOI: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2019.3.10593>

12. Люльов О., Пімоненко Т., Швіндіна Г., Пудрик, Д. Міграційні процеси в Україні: фінансові, соціальні і економічні детермінанти. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. Т. 4, № 39. С. 452–474. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.241415>

13. Ставська Ю. Європейський досвід продуктивних інструментів розвитку туристичного бізнесу України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3567/3499> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-26>

14. Головня О.М. Забезпечення розвитку сталого туризму в умовах глобальних екологічних викликів. *Бізнес Інформ*. 2023. № 9. С. 152–161. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-152-161>

References

1. Ofitsiinyi sait Yevrostatu [The official website of the Eurostat]. *ec.europa.eu*. Retrieved from: <http://ec.europa.eu/eurostat/> [in English].

2. Povoroznyk, M.Yu. (2017). Mizhnarodnyi medychnyi turyzm u formuvanni hlobalnoho sehmentu medychnykh posluh [International medical tourism in the formation of the global segment of medical services]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Herald of socio-economic research*, 2–3 (63–64), 16–24 [in Ukrainian].

3. Baiev, V.V. (2016). Klasyfikatsiia medychnoho turyzmu v umovakh hlobalizatsii mizhnarodnoho medychnoho prostoru [Classification of medical tourism in the conditions of globalization of the international medical space]. *Naukovi pratsi MAUP – Scientific works of MAUP*, 50 (3), 119–125 [in Ukrainian].

4. Ofitsiinyi vebсайт Ukrainskoi asotsiatsii mizhnarodnoho turyzmu [Official website of the Ukrainian Association of International Tourism]. *uamt.org.ua*. Retrieved from: <http://www.uamt.org.ua> [in Ukrainian].

5. Hnedyk, Ye.S. (2019). Pravova kharakterystyka medychnoho turyzmu v Ukraini [Legal characteristics of medical tourism in Ukraine]. *II Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiya «Hospodarske pravo ta protses v umovakh transformatsii suspilnykh vidnosyn» – II All-Ukrainian scientific and practical conference «Commercial law and the process in the conditions of the transformation of social relations»*. (pp. 84-89). Kryvyi Rih: DIuI MVS Ukrainy [in Ukrainian].

6. Mykhailichenko, H.I. (2020). Rozvytok turystychnoho produktu likuvalno-ozdorovchoho ta medychnoho turyzmu Ukrainy [Development of the tourist product of health and medical tourism of Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 2. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.2.2 Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/4.pdf [in Ukrainian].

7. Romanova, A. (2017). Analiz stanovlennia i rozvytku medychnoho turyzmu v Ukraini u konteksti svitovoho ekonomichnoho prostoru [Analysis of the formation and development of medical tourism in Ukraine in the context of the world economic space]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 1, 62–68 [in Ukrainian].

8. Haponenko, H.I., Yevtushenko, O.V., Shamara, I.M. (2020). Turystychnyi rynok v Ukraini: tendentsii ta prykhovani mozhyvosti [The tourist market in

Ukraine: trends and hidden opportunities]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 5, 1, 64-72. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-1-8> [in Ukrainian].

9. Medychnyi turyzm: perevahy, ryzyky ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Medical tourism: advantages, risks and development prospects in Ukraine]. Retrieved from: <https://myheal.com.ua/uk/news/medichnii-turizm-perevagi-riziki-ta-perspektivi-rozvitku-v-ukrayini> [in Ukrainian].

10. Hladkyi, O.V., et al. (2022). Osoblyvosti rozvytku medychnoho turyzmu v zakhidnykh rehionakh Ukrainy [Features of the development of medical tourism in the western regions of Ukraine]. *Reabilitatsiini ta fizkulturno-rekreatsiini aspekty rozvytku liudyny – Rehabilitation and physical culture and recreational aspects of human development*, 11, 90–95. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2022.11.10> [in Ukrainian].

11. Mochulska, O.M., et al. (2019). Suchasni tendentsii, determinanty ta perspektyvy rozvytku medychnoho ta likuvalno-ozdorovchoho spa- ta wellness-turyzmu v sviti [Modern trends, determinants, and prospects for the development of medical and health spa and wellness tourism in the world]. *Visnyk sotsialnoi hihiieny ta orhanizatsii okhorony zdorovia Ukrainy – Bulletin of Social Hygiene and Health Organization of Ukraine*, 3, 56–61. DOI: <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2019.3.10593> [in Ukrainian].

12. Liulov, O., et al. (2021). Mihratsiini protsesy v Ukraini: finansovi, sotsialni i ekonomichni determinanty [Migration processes in Ukraine: financial, social, and economic determinants]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4 (39), 452–474. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.241415> [in Ukrainian].

13. Stavskaya, Y. (2024). Yevropeiskyi dosvid produktyvnykh instrumentiv rozvytku turystychnoho biznesu Ukrainy [European experience of productive tools for the development of Ukraine's tourism business]. *Yevropeiskyi dosvid produktyvnykh instrumentiv rozvytku turystychnoho biznesu Ukrainy. Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 60. Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3567/3499> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-26> [in Ukrainian].

14. Holovnia, O.M. (2023). Zabezpechennia rozvytku staloho turyzmu v umovakh hlobalnykh ekolohichnykh vyklykiv [nsuring the development of sustainable tourism in the conditions of global environmental challenges]. *Biznes Inform – Business Inform*, 9, 152–161. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-152-161> [in Ukrainian].

Відомості про автора

ДІДУХ Ярослав Ігорович – аспірант першого року навчання кафедри бізнесу та сфери обслуговування, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: didukh.yaroslav@gmail.com).

DIDUKH Yaroslav – Postgraduate Student of the First Year of Study of the Departments of Business and Service Spheres, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: didukh.yaroslav@gmail.com).